

Gemeente
Woudenberg

Memo

Onderwerp : Notitie Right to Challenge

Verzonden aan:
Postregistratienummer:

Afzender: werkgroep RtC
Datum:

Inleiding/samenvatting

De (aangepaste) motie 'Right to Challenge' van het CDA is in de raadsvergadering van 24 november 2016 unaniem aangenomen. De motie heeft als doel inwoners nog meer te betrekken en ervoor te zorgen dat ze ook kunnen beschikken over middelen en verantwoordelijkheden om bij te dragen aan leefbaarheid, welzijn en dienstverlening in wijk of dorp. In deze memo is aangegeven hoe het college gevolg heeft gegeven aan de motie.

Allereerst is een algemeen beeld geschetst van wat Right to Challenge (RtC) inhoudt. Daaruit komt naar voren dat RtC maatwerk is (paragraaf 1). Daarom zijn alle raadfracties geïnterviewd om een beter beeld te krijgen wat zij precies onder RtC verstaan, welke criteria ze van belang vinden en of ze al op de hoogte zijn van initiatieven. De uitkomsten staan samengevat in paragraaf 2. De partijen geven aan dat RtC past in de participatiesamenleving, maar ze willen niet vooraf alles al heel gedetailleerd invullen. Op basis van de uitkomsten wordt een voorstel gedaan voor de aanpak van RtC in Woudenberg. Het gaat dan om het onder de aandacht brengen van inwoners en medewerkers, inzet van raadsleden als ambassadeurs en het instellen van een aanspreekpunt in de gemeente (paragraaf 3). Tot slot is in paragraaf 4 beschreven hoe de ambities en manier van werken van de gemeente Woudenberg ook nu al aansluiten bij RtC.

1. Wat is Right to Challenge?

RtC staat voor: het Recht om Uit te dagen. De oorsprong van het RtC ligt in Engeland. Het is een onderdeel van de Localism Act uit 2011, met als doel om 'buurtrechten' een plek te geven binnen de publieke sector. Het Landelijke Samenwerkingsverband Actieve bewoners (LSA) heeft deze buurtrechten vertaald naar de Nederlandse situatie en houdt de ontwikkelingen bij rond het RtC binnen de Nederlandse gemeenten.

In de Wmo 2015 is het RtC opgenomen om de 'doe-democratie' meer kracht te geven. Gemeenten kunnen dit recht als bestuursmaatregel inzetten en moeten hier zelf invulling aan geven. Daarmee krijgen burgers het recht om de overheid uit te dagen wanneer zij menen een dienst beter te kunnen aanbieden.

Wat kunnen burgers met het RtC?

De kern van de aanpak is dat een groep (georganiseerde) bewoners taken van gemeenten kunnen overnemen als zij denken dat het anders, beter, slimmer en/of goedkoper kan.

De relatie tussen overheid en bewoners verandert zo in een opdrachtgever-opdrachtnemer relatie. Stel dat buurtbewoners zelf meer zeggenschap willen over het groenbeheer dan kunnen zij die zeggenschap opeisen.

De exacte criteria zijn maatwerk en de beoordeling daarvan kan door zowel de gemeente als door bewoners zelf gebeuren. Daarnaast kan zowel aanspraak op het uitvoeren van taken als op de regie/opdrachtgeverschap gemaakt worden. Stel dat buurtbewoners zelf meer zeggenschap willen over het groenbeheer, dan kunnen zij die zeggenschap opeisen en de uitvoering zelf ter hand nemen. Het is voor burgers belangrijk om zoveel mogelijk draagvlak in hun buurt te creëren voor wat zij willen 'uitdagen'.

3. Raadsfracties over Right tot Challenge

Uit de interviews komt naar voren dat de raadsfracties goed in beeld hebben wat RtC is en waarin het verschilt van de burgerparticipatie. Dat het niet gaat om een volgende stap in burgerparticipatie, maar dat het initiatief bij de samenleving ligt en dat het gaat om het overnemen van taken die nu nog bij de overheid liggen. Daarnaast is ook min of meer een gezamenlijk beeld over de reikwijdte van RtC. Dit moet heel breed zijn. Als je een dergelijk initiatief een status wilt geven, moet je dat niet te veel willen inkaderen. De vraag deed zich dan wel voor op welke gebieden er ruimte is voor het overnemen van taken. De gemeente voert immers voor een heel groot deel taken uit die vanuit hogere overheden of wet- en regelgeving exclusief aan hen zijn toebedeeld.

Als voorbeeld waarbij RtC kan werken werd onder meer genoemd uitvoeringstaken op het gebied van de groenvoorziening of kleinschalige hulp in de wijk en gebouwenbeheer.

Voor wat betreft de risico's die samenhangen met RtC zijn de partijen het eens. Het verlies van commitment op langere termijn bij een initiatief, en daarmee ook onzekerheden op het gebied van continuïteit, onkundigheid en daardoor ook een verhoogd risico op aansprakelijkheidsstellingen werden als risico genoemd. De vraag wat de financiële bijdrage van de gemeente zou moeten zijn wordt verschillend beantwoord. Hier is op basis van de interviews geen algemeen oordeel over te geven.

De partijen zijn het er grotendeels over eens dat de gemeenteraad een kaderstellende rol heeft. Zij hebben geen signalen uit de samenleving dat er ook echt behoefte is aan een Rtc-instrument naast de mogelijkheden die er nu al zijn voor burgers en organisaties om initiatieven te ontwikkelen.

De antwoorden per vraag zijn opgenomen in de bijlage.

Eindconclusie:

Bijna alle partijen vinden het belangrijk dat er een mogelijkheid moet zijn voor het RtC omdat het naar hun idee nog een stap verder gaat dan burgerparticipatie en overheidsparticipatie. De gedachte van het RtC past binnen de brede beweging rond de participerende overheid. Bij de bespreking van de motie was het meegeven van financiële en juridische kaders een punt van aandacht. Echter tijdens de interviews kwam iedereen tot de conclusie dat het moeilijk is om die kaders vooraf vast gaan leggen en is het volgens de partijen toch niet de bedoeling om vooraf al veel

gedetailleerd in kaders vast te leggen. Uiteindelijk is het niet aan het bestuur of politiek, maar aan de maatschappij zelf om te komen met initiatieven hoe gemeentelijke taken efficiënter kunnen worden vormgegeven. Door niet alles al in te vullen is er ruimte voor creativiteit en op basis van opgedane ervaringen kunnen we dan leren. Wel wordt de kanttekening geplaatst dat de gemeente de taken nooit helemaal los kan laten. Bij het overnemen van gemeentelijke taken horen ook het voldoen aan de kwaliteitseisen die het bestuur aan deze taken stelt. De gemeente zal vervolgens toezicht moeten houden op het daadwerkelijk voldoen aan de gestelde eisen. Daarnaast is al genoemd dat continuïteit en aansprakelijkheid een risico is bij het overdragen van taken. De gemeente blijft eindverantwoordelijk en als het mis gaat, wordt de gemeente daarop aangesproken.

4. Voorstel voor inzet Right to Challenge in Woudenberg

RtC is in ontwikkeling. Het is daarom te vroeg om nu al met uitgewerkte procedures en criteria te komen. Die kunnen bovendien ook weer per RtC verschillen. Het is wel belangrijk om het als mogelijkheid aan te bieden omdat het past binnen de participatiesamenleving die we voor ogen hebben. Daarom willen we de volgende acties gaan uitvoeren:

- a. de mogelijkheid van het RtC actief onder de aandacht te brengen van de inwoners;
- b. ervoor te zorgen dat medewerkers van de gemeente een open houding hebben ten opzichte van het RtC en weten hoe om te gaan met initiatieven;
- c. Een aanspreekpunt binnen de gemeente instellen;
- d. op basis van voorbeelden ervaring op te doen en die te gebruiken als input voor een procedure en criteria.

Acties:

a. Actief communiceren over RTC

- Inwoners worden geïnformeerd over wat RtC is, wat hun rol kan zijn en hoe ze de gemeente hierover kunnen benaderen. Dit gebeurt zowel door middel van digitale kanalen en gedrukte media om zoveel mogelijk inwoners te benaderen. Als er een initiatief van de grond komt, bekijken we in overleg met de indieners hoe we met de publiciteit kunnen omgaan.
- Raadsleden hebben aangegeven voor zichzelf een ambassadeursrol te zien waarin ze inwoners, organisaties en instellingen stimuleren om de gemeente uit te dagen wanneer daar vanuit het dorp behoefte aan is. De rol van de raad is daarbij om de stap te verkleinen tussen een goed idee 'te hebben' en een goed idee 'daadwerkelijk uit te voeren'. Dit kunnen de raadsleden zelf oppakken en uitdragen. Ze kunnen zo nodig bij de communicatieadviseurs terecht voor advies.

b. Medewerkers RtC-minded maken

Het RtC vraagt veel van houding en gedrag, zowel van ambtenaren als van initiatiefnemers. In de voorfase maar ook in de uitvoering omdat taken waar de overheid voor verantwoordelijk is inclusief het benodigde budget, aan burgerinitiatieven en sociaal ondernemers worden overgedragen. Dat vraagt om een omslag in denken bij zowel de aanbestedende partij (gemeente) als bij diegenen aan wie wordt aanbesteed (burgerinitiatieven en sociaal ondernemers).

Om te zorgen dat medewerkers open staan voor RtC worden ze geïnformeerd over wat RtC is en wat het betekent (bericht via Pleio, Time to Meet, toelichting in MT en

afdelingsoverleggen). En er wordt onder de aandacht gebracht wat er van ze wordt verwacht als er zich een RtC aandient.

Vooraf:

- Een uitnodigende en meedenkende houding van ambtenaren;
- Minder bureaucratie en ruimte om te experimenteren.

En tijdens het proces:

- Zorgen voor gelijkheid in informatie voor diverse partijen;
- Bij de baten van de RtC vooral uitgaan van meer kwaliteit en betrokkenheid en niet alleen kosten besparing.

Dit sluit aan bij de weg die al is ingeslagen wat betreft organisatiekoers en vaardigheden en competenties van medewerkers. (zie paragraaf 4)

c. Aanspreekpunt

Luuk Vos (juridisch) en Renate Hilderink (beleid) worden het aanspreekpunt binnen de gemeente. Zij kunnen worden benaderd als er vragen zijn over RtC van medewerkers of bewoners.

Zij zijn niet verantwoordelijk voor het opstellen van een plan van aanpak en het uitvoeren van de RtC. Dat valt onder de medewerker die inhoudelijk betrokken is bij het onderwerp. Zij kunnen wel meedenken en adviseren.

d. Leren van ervaringen

Zoals ook uit de interviews naar voren kwam vraagt een RtC om maatwerk is het niet logisch om nu al een uitgebreide procedure op te stellen met vastgestelde criteria. Het kan zijn dat elke RcT weer om een andere benadering vraagt. Daar komt bij dat er op dit moment geen RtC bekend is en er voor zover we weten ook geen RtC in ontwikkeling is. Daarom willen we op basis van opgedane ervaringen bekijken of we tot een procedure en criteria kunnen komen.

Als er zich een RtC aandient, moeten er natuurlijk wel afspraken worden gemaakt en moeten verwachtingen over en weer duidelijk zijn. Daarom wordt er als er sprake is van een RtC samen met de 'uitdaggers' een plan van aanpak gemaakt waarin in ieder geval het volgende is opgenomen:

- Is er een ondersteunings- of begeleidingsstructuur gewenst om de uitdaggers te 'helpen'?
- Zo ja, hoe ziet die structuur er uit? En wat zijn de kosten?
- Welke risico's heeft het RtC voor desbetreffende publieke dienst? En hoe gaan we daar mee om?
- Welke effecten heeft het op de werkgelegenheid?
- Is er voldoende continuïteit?
- Is er voldoende draagvalk?

Elk jaar wordt er een evaluatie gehouden.

5. Aansluiting bij ambities

Het RtC past in de koers die de gemeente Woudenberg voert op het gebied van de doorontwikkeling van de organisatie en op het gebied van burger- en overheidsparticipatie.

Hieronder wordt dat kort toegelicht.

Doorontwikkeling organisatie 2020

De missie is: Gemeente Woudenberg zet haar inwoners centraal en is een organisatie waarin inwoners zich herkennen. We werken op basis van vertrouwen in inwoners, bedrijven en professionals en verdienen vertrouwen door onze respectvolle werkwijze en goede dienstverlening. We zijn een slagvaardige organisatie.

Op dit moment staat de participatiesamenleving al centraal. In 2020 is het de bedoeling dat de gemeente is doorgegroeid naar een situatie waarbij inwoners, hun netwerken en maatschappelijke vraagstukken het uitgangspunt zijn. Woudenberg is dan een netwerkgemeente die maximaal samenwerkt met inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties. De cultuur en de vaardigheden en competenties van medewerkers worden hierop afgestemd. Een belangrijke succesfactor hierbij is 'meer betrekken van en overlaten aan inwoners'.

Burger- en overheidsparticipatie en RtC

Op dit moment wordt binnen de gemeente al actief gewerkt met burger- en overheidsparticipatie. Bij nieuw beleid of projecten wordt vooraf ingeschat aan welke rol inwoners, organisaties en instellingen behoefte hebben. De termen burgerparticipatie en overheidsparticipatie worden vaak door elkaar heen gebruikt en ook de scheidslijn met RtC is dun. Daarom maken we onderscheid in wie initiatiefnemer en eigenaar is.

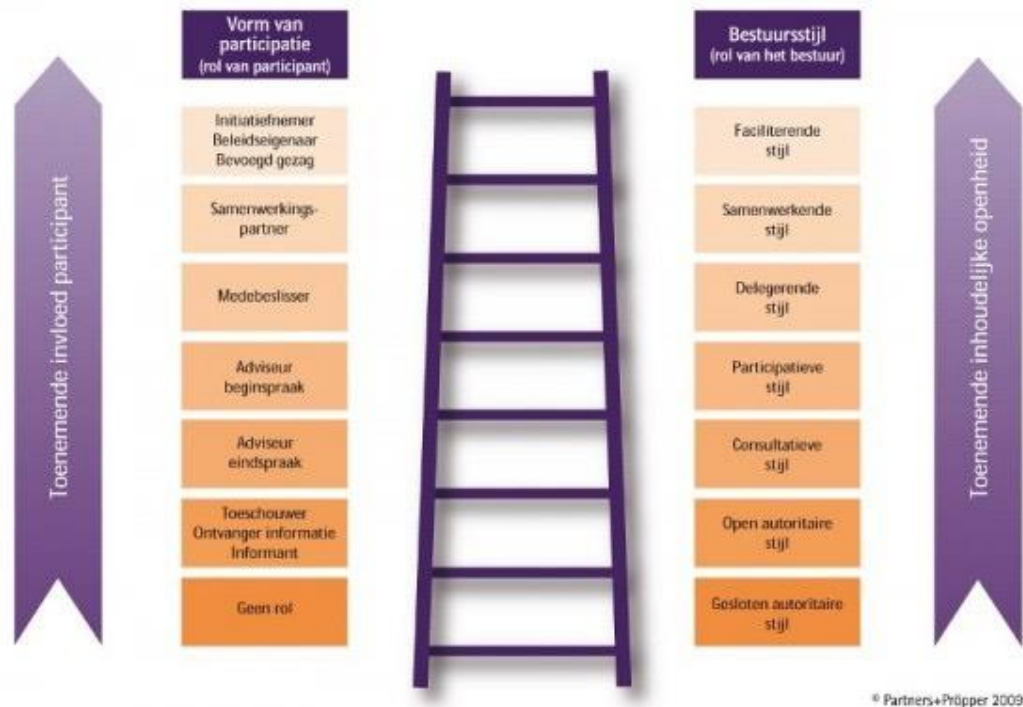
	Rol gemeente	Rol inwoners, organisaties, instellingen
Burgerparticipatie	initiatiefnemer, blijft eigenaar	Participeert
Overheidsparticipatie	Participeert	initiatiefnemer, blijft eigenaar
Right to Challenge	participeert, geeft eigenaarschap over	initiatiefnemer, wordt eigenaar

In de bijlage worden de begrippen burger- en overheidsparticipatie toegelicht en hoe die zich verhouden tot RtC. participatie en verschillende vormen van participatie kort toegelicht.

Bijlage Burger- en overheidsparticipatie

Burgerparticipatie

Burgerparticipatie is de deelname van burgers in de ontwikkeling of uitvoering van beleid. De gemeente kan inwoners betrekken om verschillende redenen. Inwoners bezitten vaak kennis over de eigen omgeving. Inwoners geven nieuwe inzichten, waar beleidsmakers soms niet aan denken. De betrokkenheid van inwoners kan ook het doel hebben om draagvlak te creëren voor een bepaald programma of beleid. De mate waarin inwoners betrokken worden bij het beleidsproces, bepaald de invloed die zij hebben. Dit is in de onderstaande participatieladder weergegeven.

Overheidsparticipatie

Met de kennis dat inwoners steeds meer verantwoordelijkheden op zich nemen, is er een verschuiving van de burgerparticipatie naar de overheidsparticipatie. De initiatieven die uit de samenleving komen zijn dan leidend. Vandaaruit wordt er bekeken welke rol wenselijk is voor de gemeente. Hiervoor is de overheidsparticipatieladder opgesteld door de Raad voor Openbaar Bestuur. Hoe lager op de ladder, hoe meer ruimte de initiatieven uit de samenleving krijgen. De Raad stelt dat (nieuw) beleid niet zozeer meer gericht moet zijn op de creatie van burgerparticipatie, maar meer op het geven van ruimte aan bestaande initiatieven.

SmartAgent heeft onderzoek gedaan naar verschillende leefstijlen van inwoners en deze ingedeeld in 4 categorieën. Uit het onderzoek blijkt dat een het grootste deel van de inwoners van Woudenberg een groene (40%) of gele leefstijl heeft (30%). Inwoners met een groene leefstijl willen begeleid worden in het proces (rol gemeente=regisseren). Inwoners met een gele leefstijl willen initiatieven vooral samen opzetten, in co-creatie (rol gemeente=stimuleren en faciliteren).

Als inwoners of maatschappelijke organisaties aangeven een taak van de gemeente over te willen en kunnen nemen is het aan de gemeente om deze taak los te laten. We zitten dan op de onderste trede van de overheidsparticipatieladder. Een gemeente die helemaal loslaat lijkt echter minder goed te passen bij de groene en gele leefstijl. Dit kan van invloed zijn op de behoefte van inwoners om gebruik te maken van het RtC.